

REMZI KITABEVI

*William
Shakespeare*

HAMLET

HAMLET

William Shakespeare

Hamlet

Türkçesi:
Bülent Bozkurt

Remzi Kitabevi

HAMLET / William Shakespeare

Çeviride aşğıdaki metin esas alınmıştır:
William Shakespeare, *Hamlet*, edited by T. J. B. Spencer
(Penguin: Harmondsworth, 1980)

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-0713-9

BİRİNCİ BASIM: Aralık 1999
YİRİMİ ÜÇÜNCÜ BASIM: Mart 2025

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

ÖNSÖZ

Hamlet, Shakespeare'in Türkçe'ye en çok çevrilen oyunları arasındadır. Bu yeni çevirinin okuru (ve belki seyirciyi), aktör, oyun yazarı ve şair Shakespeare'e, en azından değişik yönleriyle, yaklaştıracığı umulur.

Hamlet'in yeni bir çevirisine neden gerek duyulduğuna başka açıklamalar da getirilebilir. Ama kısaca şu kadarını söylemek yeterli görünüyor: Dağ karşınızda durdukça, tırmanmamak elde değil.

Bu çeviride, Prof. T. J. B. Spencer tarafından, son araştırma ve bulguların ışığı altında gözden geçirilip yayınlanan *Hamlet* (The New Penguin Shakespeare, Harmondsworth, 1980) esas alınmış, metinde kısaltma yapılmamıştır.

Çeviride başka İngilizce basımlardan da yararlanılmış, anlamın tartışmalı ya da bulanık olduğu yerlerde bir Almanca çeviriyle (*Shakespeare, neu übersetzt von Richard Flatter, Wien, 1954*) karşılaştırma yapılmış, önceki Türkçe çevirilerden yararlanılmamıştır. Kullanılan öteki İngilizce basımlar şunlardır: "Alexander" Shakespeare, Signet Shakespeare, Macmillan Shakespeare.

Bu çeviri için gerekli araştırmalar, İngiltere'nin Birmingham şehrindeki Shakespeare Enstitüsü'nde yapılmıştır.

Bülent Bozkurt
1982

İKİNCİ BASIM İÇİN ÖNSÖZ

İlk basımı 1982 yılında yapılan bu çevirinin ikinci basımı dolayısıyla elime geçen fırsattan yararlanarak metinde bazı değişiklik ve düzeltmeler yaptım.

Çevirinin şimdi daha doğru ve düzgün, Shakespeare'in yazdığı oyuna daha yakın ve Türkçesinin nispeten daha akıcı olduğu düşüncesindeyim.

Ancak ikinci basımda da benim için öncelik, "oyunların oyunu" *Hamlet*'i "Türkçe söylemek," yani oyunu Türk okurunun daha kolay anlayabileceği, Türk kültürüne, Türk dilinin özelliklerine daha yakın bir şekle sokmak değildir.

Asıl çabam, akıcılık ve anlaşılabilirlik sağlamaktan çok, *Hamlet*'i değiştirmeme ve çarpıtmama yönünde oldu. Bu uğurda zaman zaman yadırganabilecek üslup, ifade ve terimler kullanmaktan çekinmedim.

Bununla birlikte, çeviride ortaya çıkan bazı ifadelerin acayip veya anlaşılmaz olduğunu düşündüğüm zaman, gerekli gördüğüm değişiklik ve hatta yorumlara gitmekten de kaçınmadım.

Sonuçta *Hamlet* oyununun ruhunu ve dilini fazla çarpıtmadığımı umuyorum.

İkinci basımın son şeklini almasında, isabetli görüş, uyarı ve düzeltmeleri için meslektaşım, Marlowe ve Shakespeare çevirmeni Hamit Çalışkan ve, çeviri metnini sabır ve itinayla bilgisayarda yazan, kitap-sever mesai arkadaşım Neslihan Karayakaylar'a içten teşekkür ederim.

Bülent Bozkurt

Mayıs 1999

İçindekiler

Shakespeare, 9
Oyunların Oyunu Hamlet, 14
Hamlet'i Türkçeye Çevirirken, 17
Sahne Tarihçesi, 22
Konunun Özeti, 27
Kişiler, 29
Kişi Adlarının Okunuşu, 31
I. Perde, 35
II. Perde, 78
III. Perde, 112
IV. Perde, 156
V. Perde, 189

SHAKESPEARE

Bugünün edebiyat ve tiyatro dünyasında gereğince vurgulanmamış bir gerçek var: Shakespeare'in ne denli "büyük" olduğu değil, ne denli "ünlü" olduğu gerçeği. Birincisi anlamı bulanık, öznel, sağlamasını yapması zor, genel bir yargı; ikincisiyse kanıtlarıyla ortada.

İngiliz (ve bir ölçüde Amerikan) dili, edebiyatı, kültürüyle ve Batı tiyatrosuyla yakından ilgilenen hiç kimse Shakespeare'i sevmese bile, bilmeden edemez.

Shakespeare (1564-1616), ölümünden bu yana giderek artan oranda İngiliz kültürüne, uygarlığına ve dünya tiyatrosuna sızmış, işlemiştir. Bugün Shakespeare'den tek bir oyun görmemiş ya da okumamış, tek bir şiir duymamış bir İngiliz bile, zaman zaman farkında olmadan onu konuşur, onunla düşünür. Özdeyişleri atasözü olmuş, deyimleri, deyişleri, temimleri dili donatmıştır.

Shakespeare'i bilmeden tiyatro eleştirisi okuyamazsınız. Çünkü tüm eleştirmenler bildiğinizi varsayarlar. Değınilerin çoğunluğu onadır; örnekler ondan verilir, karşılaştırmalar onunla yapılır.

Romancılar, şairler, tiyatro yazarları, besteciler, filmciler, televizyon programcıları onun bir sözünden (esinlenerek) bir yapıt yaratırlar. Onun sözleri, işlediği konular, oyunları üzerine binlerce kitap yazılmıştır ve yazılmaktadır. Shakespeare, yeni sanat ürünlerinin esin kaynağı ve bu arada, pek çok anlamda, binlerce kişinin geçim kaynağıdır.

Shakespeare'i bilmek, Batı edebiyatına, tiyatrosuna, kültürüne ortak olmak demektir, o ortaklıktan bir şeyler kazanmak, kazandırmak demektir. Bütün bunlar aşağı yukarı kesin. Eğer bunların yanında okur-seyirci bir "büyük" sanatçının sanatına da ortak olabilmışse, Hamlet'in tuttuğu aynada kendini ve insanı, çağını ve çağları görebilmişse, bu da az kazanç sayılmamalı.

Shakespeare'in yaşamı hakkında fazla bir şey bilinmiyor. Özellikle, sanatına ışık tutabilecek bilgiler ve belgeler günümüze ulaşmamış.

Güvenilir kaynaklardan hiçbiri bize Shakespeare'in gerek oyuncu gerek yazar olarak tiyatroya nasıl başladığını, oyunlarını hangi ortamda yazdığını, ömrünün son birkaç yılında ne yaptığını söylemiyor.

Ama elimizde, pek çoğu dünya tiyatrosunu sarsmış otuz beşi aşkın oyun, türünün yetkin örnekleri arasında sayılan bir soneler dizisi ve önemli küçümsenemeyecek birkaç uzun şiir var. Bu yapıtlar, 17. yüzyılın ortalarından başlayarak okur ve seyircilerde Shakespeare'i tanıma isteği doğurmuş ve yapılan araştırmalar sonucu sanatçının yaşamı, çağı ve toplumsal çevresiyle ilgili pek çok ipucu elde edilmiş. Bu ipuçları, yukarıda belirtildiği gibi, Shakespeare'in sanatını değerlendirmede köklü bir etkisi olmamakla birlikte, yazarı tarihsel ve toplumsal bir perspektife yerleştirme açısından yararlı olabilir. Bu konuda ayrıntılı bilgi, Shakespeare üzerine yazılmış İngilizce ve Türkçe kaynaklardan edinilebilir. Burada kısa bir özetle yetinilmiştir.

Shakespeare'in yaşamına geçmeden önce, Shakespeare'in "okuruna" bir açıklamada bulunmak gerekiyor. Sanatçının oyunlarını bir okur kitlesinden çok, sahne için yazdığını tekrarlamakta yarar var. Okur, kendini zaman zaman seyircinin, oyuncunun, yönetmen ve yapımcının yerine koymak zorunda: Hayal gücünü son sınırına dek kullanmaya çalışmak, belki de, okurken oyunu kafasının içinde sahnelemek zorunda. Satırların arası zaman zaman yalnızca bu yolla okunabiliyor.

Bir de, Shakespeare'in, çağının pek çok İngiliz yazarı gibi, söz sanatlarına olan düşkünlüğünü yadırgamamak gerekiyor. Shakespeare bir söz cambazıydı: Yapıtları baştan başa kelime oyunlarıyla, alışılmadık benzetmelerle, çarpıcı kişileştirmelerle dolu. İnsan bir "çiğ tanesi," bir "toz parçası," dünya "tohuma kaçmış bir bahçe," sevgi, ilkbaharda bir menekşe gibi, erken açan, ömrü kısa bir çiçek, esip geçen bir koku; kimi insanların yapabilecekleri "doğumlarıyla sınırlanmış." "En temkinli genç kız bile, güzelliğini açıp yalnız gökteki aya gösterse yeterince tedbirsizlik etmiş sayılır."

Shakespeare, 1564 yılında İngiltere'nin Stratford-upon-Avon kasabasında doğmuş. Babasının dericilik ve yün alım satımıyla uğraştığı ve zamanla belediyeye geçip yönetimde söz sahibi kişiler arasında yer aldığı biliniyor.

İlk ve orta öğrenimini Stratford'da yaptığı sanılıyor. O çağda okullarda öğretim dili genellikle Latinceymiş. Önemli ders konuları arasın-

da: Dilbilgisi, konuşma ve yazma sanatı, mantık ve klasik edebiyat (eski Yunan ve Latin Edebiyatı) geliyor. Shakespeare okul yıllarında Ezop'un masallarını, Terentius ve Plautus'un oyunlarını okumuş, seyretmiş ve belki bu oyunlardan bir iki de sahne oynamış olabilir. Shakespeare'in yine bu sıralarda Cicero, Vergilius, Horatius ve Ovidius'u, aslından ya da çevirisinden okuduğu tahmin ediliyor.

Okul dışında renkli bir yaşam sürdürdüğü aşağı yukarı kesin. Stratford'un içinden geçen Avon nehrinin iki yakasında da verimli tarlalar, yeşil otlaklar ve bahçeler uzanıyormuş. Shakespeare'in, kırları, bahçeleri, çiçekleri, hayvanları, doğayı çok sevdiği ve iyi tanıdığı oyunlarından anlaşılıyor.

Her pazar ailece kiliseye giderlermiş. Hıristiyanlığın, her yönüyle Shakespeare üzerinde derin bir etki bıraktığı su götürmezse de, bu etki onu ilerde dinin öğretisini de tartışma konusu yapmaktan alıkoymamış.

Stratford'a sık sık gezici tiyatro kumpanyaları da uğramış. Shakespeare'in babası bir ara bu kumpanyalara, oyunlarını belediye sınırları içinde sergileyebilmeleri için gerekli izni veren kişi olduğuna göre, yazarın bu kumpanyaları iyi tanıdığı ve oyunlarını seyrettiği sanılıyor.

Shakespeare'in, okulu bitirdikten sonra ne işle uğraştığı bilinmiyor. 1583 yılında, 19 yaşındayken, Anne Hathaway'le evlenmiş. Eldeki belgelere göre, gelin kocasından sekiz yıl daha yaşlı ve nikâhta hamileymiş. Shakespeare'in Anne Hathaway'den 1583 yılında bir kızı, 1585 yılında da, bir kız bir oğlan ikizleri olmuş. İlk kızın adı Susanna, ikizlerin adları Hamnet ve Judith'miş.

Elimizde, bundan sonraki yedi yılla ilgili bilgi yok. Shakespeare'in bu süre içinde ne yaptığına ilişkin tahminler yürütülüyor: Öğretmenlik, avukatlık, askerlik, matbaacılık, gemicilik, aktörlük yapmış; yurt içinde ya da dışında gezmiş olabilir.

Bilinen tek şey, bu yedi yıl içinde Stratford'dan çıkıp Londra'ya geldiği, bir tiyatro kumpanyasına katıldığı, şiir ve oyun yazmaya başladığı. 1592 yılında, yazar Robert Greene'in, hem aktörlük hem de oyun yazarlığı yapan Shakespeare için, "Ülkede yalnızca kendinin, sahne dünyasını sarsabildiğini ("Shakescene") sanan bir yeni yetme ("upstart crow")" dediğini biliyoruz.

1596'dan başlayarak Shakespeare'in ününün artmaya başladığını Stratford ve Londra'daki kayıtlardan öğreniyoruz. 1598'de Francis

Meres adlı bir yazar Shakespeare'i Plautus ve Seneca'yla kıyaslayarak, "Hem komedi hem de tragedya türünde ülkemizin en iyi yazarlarından biri," diyor.

Bu yıldan sonra Shakespeare'in yazarlıktan oldukça yüksek sayılabilecek bir gelir sağladığı, Stratford ve Londra'da mal mülk satın aldığı biliniyor. O gün için birer "meslek" bile sayılmayan oyun yazarlığı ve belki de aktörlükten, kumpanya yöneticiliği ve hissedarlığından, Shakespeare'in neredeyse zengin olması, başarısının boyutları hakkında bir fikir verebilir.

Ömrünün son yıllarında sağlığının pek yerinde olmadığı sanılıyor. 1616 yılında ölen Shakespeare için 1623 yılında Stratford'da bir anıt dikilmiş. Bu anıtın üzerindeki yazıda Shakespeare, Sokrates ve Vergilius'la aynı düzeyde görülüyor. Aynı yıl, oyunlarının ilk toplu basımı (First Folio) yapılmış.

Shakespeare'in bir anlamda "tam zamanında" doğduğu söylenebilir. İngiltere bu sırada her yönden bir ilerleme devrine girmiş. Protestan ve Katolikler arasındaki çatışmalar durulmuş, ülke güçlenmeye ve zenginleşmeye başlamış. Kraliçe Elizabeth sağlam ve sağduyulu bir yönetimle ülkede birlik sağlamayı başarmış. Yurtseverlik duygusu giderek artmaktaymış. Avrupa'da başlayan Rönesans ("Yeniden doğuş") İngiltere'de de etkisini göstermiş, klasik çağ kültürü ile ilgili yeni bilgiler İngiltere'ye de aktarılmış. Sanatın her dalı bir gelişme içinde olmakla birlikte, özellikle tiyatro ve edebiyat alanlarında olağanüstü bir canlılık görülmüş. Ovidius, Apuleius, Horatius, Heliodorus, Plutarkhos, Homeros, Seneca, Vergilius gibi yazarlar İngilizce'ye çevrilmiş. Shakespeare'in, özellikle Ovidius ve Plutarkhos'tan büyük ölçüde etkilendiği sanılıyor. Eski, yeni; İngiltere içinde, dışında başka pek çok yazarın da Shakespeare'e esin kaynağı olduğu biliniyor. Bu yazarlardan başlıcaları şunlar: Boccaccio, Chaucer, Holinshed, Lyly, Spenser, Sidney, Greene, Nashe, Montaigne.

Shakespeare'in şiirleri arasında, özellikle *Soneler* anılmaya değer. Oyunlarından en tanınmışları ise: *Hamlet*, *Macbeth*, *Kral Lear*, *Othello*, *Romeo ile Juliet*, *Venedik Taciri*, *Jül Sezar*, *Antoniüs ile Kleopatra*, *Firtma*, *IV. Henry*, *Bir Yaz Gecesi Rüyası*, *Yok Yere Yaygara*, *Size Nasıl Geliyorsa ve On İkinci Gece*.

Kaynaklar

- Campbell, O. J., and Quinn, E. G. (eds.), *A Shakespeare Encyclopedia* (London, 1966).
- Halliday, F. E., *Shakespeare: A Pictorial Biography* (London, 1953).
- Schoenbaum, S., *Shakespeare: A Compact Documentary Life* (Oxford, 1977).

OYUNLARIN OYUNU HAMLET

Hamlet, ilk oynandığı günden (1601) bu yana Shakespeare'in en sevilen ve en iyi tanınan oyunlarından biri olmuş. Öyle ki, daha yazılışından (1601?) iki yıl geçmeden bir "korsan" basımı piyasaya sürülmüş ve bu basım sonraki yıllarda Shakespeare araştırmacılarının başına dert açmış. Bu bozuk metinden ("Bad Quarto") sonra, 1604 yılında, Shakespeare'in el yazmasına dayalı bir "sağlam" metin (Good Quarto) yayınlanmış ve bunu 1623 yılında yayınlanan ilk toplu basımdaki ("First Folio"), biraz sahne etkisi taşıyan, yine güvenilir, *Hamlet* izlemiştir. Günümüzdeki *Hamlet* metinleri genellikle bu üç metnin karışımından oluşur.

Shakespeare'in, *Hamlet*'in konusunu, 1590'dan önce yazılmış bir oyundan aldığı sanılıyor. Shakespeare araştırmacıları bu oyuna *Ur-Hamlet* (*İlk Hamlet*) adıyla değinirler.

Hamlet son derece uzun (oyunun kesintisiz oynanması altı saati aşkın bir süreyi gerektirir), oldukça ağır, dili çapraşık, "havası" sürekli değişen, incelikli bir oyun. Oyundaki kişilerden bir bölümü, özellikle Kral Claudius, Polonius, Mezarıcılar ve Osrick kendilerine özgü bir üslupla konuşurlar.

Oyun, çok yönlü bir eğlence türü olarak tiyatronun iyi bir örneği. Bu anlamda hem çok doyurucu hem de oynanması özel beceriler, hünerler ve hazırlık gerektiren bir oyun sayılır: Bir hayalet, "oyun içinde oyun," delilik sahneleri, bir düello ve ölümler, *Hamlet*'i ayrıcalıklı kılan öğeler arasında.

Shakespeare bu oyunda da tragedya ile komediyi bir arada, zaman zaman iç içe, yürütür. Ölüm bile hem bir acı hem de eğlence kaynağıdır. Yaşamın ve ölümün, varlığın ve yokluğun anlamı ve değeri sürekli olarak değişen bakış açılarıyla birlikte değişir. Her bir kavram, her bir değer toplumsal ve evrensel ölçütlere göre başka görünüm kazanır.

Prens *Hamlet*'in yüzyıllar boyu tiyatro seyircisi için çekiciliğini koruması, belki de onun tutarlı, kolayca bir kalıba sokulabilecek bir kişi

olmayışında yatar. Hamlet'in kişiliğini yeterince yansıtabilme için onu, üç ya da dört aktörün birden oynaması gerektiğini söyleyenler olmuştur. Hamlet'in kendine sorduğu sorular arasında belki de her seyirci kendi sorularını tanımış, bulmuş çıkarmış, cevaplarını bulamasa bile, aynı soruların başka nasıl sorulabileceğini, soru sorma, düşünme sanatını görmüştür.

Hamlet'in nasıl bir insan olduğu üzerinde çok konuşulmuş, çok yazılmış olmasına rağmen kişiliği yine de avuçlardan kayar gider. "Sana düşündürdüklerimi kâğıda döküp kendini bağlama," der gibidir Hamlet. Yine de, değişik bir iki yönü dile gelebilir belki.

Oyun içinde, davranış ve tepkileri (hem kendine, hem başkalarına karşı) çoğu kez ters ve beklenmedik tepkiler. Özellikle sahnede tek başına yaptığı konuşmalarda duyarlı noktalarının hangileri olduğu ortaya çıkar. Ne var ki, kullandığı üslup gibi, kişiliği de sürekli bir başkalık gösterir. Hamlet'in bu yanı onun için hem bir sorun hem de kolaylık: Bir yandan kişiliğini bulamamanın, bilememenin acısıyla kıvranırken, öte yandan esnekliği sayesinde herkese uyabilir, her kılığa girebilir.

Hem acı çeken, hem çektiren ve bunu bildiği halde önüne geçemeyen insanoğlu Hamlet.

Hamlet yalnızca, var olmanın mı yoksa olmamanın mı daha iyi olduğunu değil, var olup olmadığını ve var olmakla olmamanın bir anlam taşıyıp taşımadığını soran kişi. Hamlet, sorularını cevapsız bırakan bir evren karşısında düşünen, düşünmek zorunda olan kişi. Hamlet, yalan dolanla, dolap düzenle, küçük hesaplarla dolu bu dünya ile; beklenmedik kılıklarda anlaşılmasız buyruklar gönderen öteki dünya arasında gidip gelen kişi; insanı aynı anda hem yarı tanrı hem de bir toz parçası gibi görmenin acısıyla bunalan kişi. Oyun içinde ustaca oyun yönetecek ve sergileyecek; soytarıyla soytarı, saraylıyla saraylı, en akıllı kadar akıllı, kusesursuz bir deli olabilecek kadar oyunculukla yoğrulmuş, ama bir oyuncunun nasıl olup da kılık, kimlik ve varlık değiştirdiğini kendi kendine soran kişi Hamlet. İnsanın insanlığını bilişinden bu yana belki hep var olmuş; her *Hamlet* oyununda bir başka Hamlet olarak var olan ve gerçekte var olmayan bir kişi, bir oyuncu, bir "gölge" Hamlet, her efsane gibi, sınırlarından taşmış, kaynağını silmiş bir simge.

Kaynaklar

- Campbell, O. J., and Quinn, E. G. (eds.), *A Shakespeare Encyclopedia* (London, 1966).
- Schoenbaum, S., *Shakespeare: A Compact Documentary Life* (Oxford, 1977).

HAMLET’İ TÜRKÇE’YE ÇEVİRİRKEN

Hamlet, Shakespeare’in oyunları arasında, dili en eski ve çapraşık, düşünce yükü en ağır, en derin ve en karmaşık, sahnelenmesi en güç olanlardan biri. Oyunun herhangi bir çevirisinde bu üç unsurun da önemle göz önünde tutulması gerekiyor.

Çeviri, önce anlamak, sonra iletmek demek. Anlamak ve iletmek kişinin bir düşünceyi, bildiriyi kendi algılama süzgecinden geçirerek değiştirmesini gerekli kılıyor; belki de yorum ve yorumlar getirmesini. Bu bir ölçüde kaçınılmaz. Bu ölçüyü en düşük düzeyde tutmaksa çevirenin ödevi.

Bu ödev nedir? Eski dilin karşılığında eski dil kullanmak iyi bir çözüm sayılmaz. Sonunda insan kendini, her nasılsa Danimarka’ya yerleşmiş padişah, vezir ve yenicilerle karşı karşıya bulabilir.

Çapraşık dili olabildiğince değiştirmeden vermek, bu *Hamlet* çevirisinin amaçlarından biri olmuştur. “Olabildiğince” kelimesinin bu işin güçlüğüne yansıtmada çok hafif kaldığı kesin. Bu güçlük kısaca şöyle özetlenebilir: Anlatım basitleştirilmemeli; ama eğer kaynak metin anlaşılıyorsa, anlaşılmaz hale de getirilmemeli. Shakespeare’in dili eğer akıcıysa akıcılığını; eğer özel nedenlerle hantal, tutuk, kopuksa, bu niteliklerini yitirmemeli. Çeviren belki aynı akıcılığı sağlayamaz, ama kolay okunur, sahnede kolay konuşulur bir dil tutturabilir.

Kaynak metin yer yer anlaşılmıyorsa, yapılacak şey nedir? Belki de anlaşılmazlığı olduğu gibi aktarmak; okurun ve seyircinin haklarını kullanmamak. Çünkü, özellikle Shakespeare’de, oyun metni elimize bozuk ulaşmış olsa bile, çoğu anlaşılmaz yerlerde kimi ipuçları, çağrışımlar, bulanık izler ve bağlantılar olduğu görülür. Bu gibi yerlere çevirenin kendinden anlam katması ya da bunları yorumlaması yanılıcı olacaktır. Bu *Hamlet* çevirisinde de yukarıdaki amacın tümüyle gerçekleştirilememiş olması, belki de anlamsızlığın anlamsızlık olarak çevrilmesinin ne denli güç olduğunun bir kanıtı sayılabilir.

Shakespeare, bir tiyatro yazarı ve şair olduğu kadar, bir oyuncu, tiyatro kumpanyası ortağı ve bugünkü terimlerle, bir yönetmen, yapımcı ve senaryo yazardı: Yani, tam anlamıyla bir “alaylı,” bir profesyonel. Kimi rolleri zamanın belli oyuncularını için yazdığı ya da kişilere göre yeni değişiklikler ve düzenlemeler yaptığı biliniyor.

Shakespeare'in bu yönünün çeviren için önemine gelince: Oyunu çevirecek kişi her ne kadar senaryo yazarının görevini üstlenmeyecekse de, elindeki metnin bir şiir, bir düşünsel yapıt, ya da bir roman olmadığı gözden ırak tutamaz. Çevrilecek metin her şeyden önce konuşmalarından oluşmuştur. Çeviri de yalnızca göze hitap eden ve yalnızca okunarak algılanabilecek ve anlaşılacak bir metin olmamalıdır. *Hamlet*'in bu çevirisinde metnin bir tiyatro oyunu olduğu göz önünde tutulmuş ve kimi bölümlerin gözü tırmalaması pahasına, okura bir uzun şiir ya da roman okuduğı izlenimi verilmemeye çalışılmıştır.

Özetle, bu çeviride, bir şiir ya da roman okurundan çok, seyirci gibi okuyan kişi düşünölmüştür. Bilinmesi gereken, kâğıt üzerindeki satırların, gerçek kimliğini ve gücünü oyuncunun dilinde, yüzünde, hareketlerinde bulabileceğı gerçeğidir. Oyuncu dilediğinde hızlanabilir, yavaşlayabilir, vurgulayabilir, bağırabilir, fısıldayabilir. Her oyun okuru, oyunu bir ölçüde hayalinde sahneye koymak zorundadır. Örneğin, bir oyuncu konuşmasının ortasında, o ana kadar hitap ettiği kişiyi bırakıp bir başkasına seslenebilir. Okurun, kimin, neyi, ne zaman, kime söylediğini iyi izlemesi, oyunun değerlendirilmesinde yardımcı olacağı gibi, anlaşılmaz gibi görünen bazı bölümlerin anlaşılır hale gelmesini de sağlayabilecektir.

Tiyatro oyunu her ne kadar “seyreder gibi” okunmalıysa da, konuşma diliyle yazı dili arasındaki yer yer bağdaşmaz ayrılıklar, özellikle kimi ünlemlerin, deyişlerin, cümle kuruluşlarının kâğıt üzerine geçirilmesini, şimdilik, önlüyor. Sözgelimi, Türkçe'nin son derece önemli, yararlı ve konuşmada hiç yadırganmayan sesleri, ünlemleri var: “Yoo!” (“Bakkala gittin mi?”, “Yoo, gitmem mi gerekiyordu?”), “peki” (“pekiyi”) (“Peki karısı ne demiş?”); Oo, Aa, Yaa, v.b. Bu ünlemlerin bir bölümünün “yazılış” biçimleri var, “yok,” “pekiyi” gibi. Ama bunlar zaman zaman anlamı vermiyor ve yazı dili böylelikle dile bir “dolgunluk” katan, somut örneklerle kolay açıklanamasa bile, büyük bir boşluk dolduran bu kelimelerden yoksun kalıyor. Herhangi bir Shakespeare oyununun sahneye konmadan önce gözden geçirilmesi ve bu gibi kelimelerle “dona-

William Shakespeare

- ◆ Antonius ve Kleopatra
- ◆ Atinalı Timon
- ◆ Bir Yaz Gecesi Rüyası
- ◆ Coriolanus
- ◆ IV. Henry
- ◆ Fırtına
- ◆ Hamlet
- ◆ Huysuz Kız
- ◆ Julius Caesar
- ◆ Kısasa Kısas
- ◆ Kış Masalı
- ◆ Kral Lear
- ◆ Macbeth
- ◆ Onikinci Gece
- ◆ Othello
- ◆ Romeo ve Juliet
- ◆ Size Nasıl Geliyorsa
- ◆ Soneler
- ◆ III. Richard
- ◆ Venedik Taciri
- ◆ Veronalı İki Beyzade
- ◆ Windsor'ın Şen Kadınları
- ◆ Yanlışlıklar Komedyası
- ◆ Yeter ki Sonu İyi Bitsin
- ◆ Yok Yere Yaygara

ISBN 978-975-14-0713-9

9 789751 407139